

CIVILNA ZAŠTITA KAO SEGMENT BEZBJEDNOSTI NA NIVOU LOKALNE ZAJEDNICE

Dražan Erkić^{1*}, Mirjana Bakmaz², Alen Kamiš³

¹Visoka škola za uslužni bisnis Istočno Sarajevo – Sokolac
drazan.erkic@hotmail.com

²Visoka škola za uslužni bisnis Istočno Sarajevo – Sokolac

³Visoka škola za uslužni bisnis Istočno Sarajevo - Sokolac

ABSTRAKT

Čovjek kao pojedinac ili dio društva u prošlosti susretao je se sa različitim opasnostima i prijetnjama po njegovu ličnu bezbjednost i bezbjednost njegove imovine. Sve do, gotovo, polovine 20. vijeka najveća opasnost po države, čovjeka, materijalna i kulturna dobra bio je rat. Razvojem nauke, tehnike, sve većim prometom roba i usluga, odnosno razvojem društva u cijelosti, sve češće se kao prijetnje čovjeku i normalnom funkcionisanju društva pojavljuju prirodne i druge nesreće, kao što su poplave, klizišta, zemljotresi, olujni vjetrovi, požari i sl. Kod ovakvih bezbjednosnih prijetnji ljudima i materijalnim dobrima, pored drugih subjekata bezbjednosti, civilna zaštita zauzima centralno mjesto. Njena uloga je prepoznatljiva ne samo na lokalnom i državnom nivou, nego i na međunarodnom. Kao segment bezbjednosti, civilna zaštita je postojala oduvijek, kao čovjekov pratilac i garant opstanka u prirodi, ali u različitoj formi i obliku djelovanja. Ovaj rad ima za cilj da ukaže na sam značaj i ulogu civilne zaštite na različitim nivoima organizovanja, a posebno na nivou lokalne zajednice, njen način organizovanja i postupanja, ali isto tako u ovom radu jasno će se ukazati na istorijski razvoj i određenje civilne zaštite i njenu poveznicu sa lokalnom samoupravom i civilnom odbranom. Takođe, u ovom radu će se ukazati, ali i najbolje spoznati njena potreba za postojanjem na lokalnom nivou, s obzirom da na tom nivou organizovanja stanovništva, ljudi najdirektnije ostvaruju svoja prava i zadovoljavaju svoje elementarne potrebe.

UVOD

Kroz svoj razvojni put i kroz različito vrijeme, ljudski rod, čovjek kao svjesno ljudsko biće susretao je se sa različitim oblicima ugrožavanja njegove bezbjednosti, ali ugrožavanja i njegove imovine. Svakao, različit je bio oblik, ali i intenzitet takvih prijetnji i opasnosti, s obzirom na razvoj društveno političkog života, rada i razvoja uopšte. Civilna zaštita u prošlosti, pa tako i danas prvenstveno se veže za civilno stanovništvo i ne borbena dejstva, tj. rat. Kako navodi Jakovljević „razvoj civilne zaštite je diktiran, pre svega, ratnim posledicama i fizionomijom minulih ratova. Civilna zaštita je postala neophodnost u zaštiti i spasavanju ne-borbenog stanovništva u ratu, što znači da u ranijem periodu, sve do kraja Prvog svetskog rata, takva organizacija nije ni bila potrebna, jer su rat vodili vojnici i oni su stradali. S pojavljivanjem avijacije i, oružja za masovno uništavanje i onesposobljavanje, kada su masovno stradali civili (ne-borbena stanovništvo), nastala je potreba da se društvo organizuje kroz civilnu zaštitu, a ta organizacija je morala biti uređena i međunarodnim konvencijama“ (Jakovljević, 2006, str. 41). Zajednička odrednica za civilnu zaštitu kroz sve periode, počevši od njenog zvaničnog osnivanja pa do danas, je pomoć u zaštiti ljudi i njegovih materijalnih i svakih drugih dobara. Ona se posmatra prije svega kao visoko humana organizacija koja u većini zemalja Evrope i Svijeta, funkcioniše kako na državnom tako i na lokalnom nivou. Svakako, uloga civilne zaštite je direktnija i prepoznatljivija na lokalnom nivou, što je i razumljivo, s obzirom da građani na tom nivou organizovanja društva, društveno-političkog života, mogu najdirektnije da se sureću sa konkretnim njenim aktivnostima i djelima, počevši od manjih humanitarnih akcija u pomoći stanovništvu (pomoć u sanaciji komunalnih potreba, edukacija stanovništva itd.), pa do elemntarnih nesreća, kao što su poplave, požari, klizišta i sl. Značaj, ali i uloga civilne zaštite na lokalnom nivou je najlakše i mjerljiva, pa se često na osnovu ocjene lokalne civilne zaštite, posmatra i veći nivo njenog organizovanja, a to je najčešće državni, nacionalni nivo. Bez ikakve dileme, novije vrijeme, vrijeme u kojem je stanovništvo sve češće ugroženo ne ratnim prijetnjama, sve više daje na značaju i ulozu civilne zaštite. Svjedoci smo da gotovo nema dana da se negdje ne dešavaju elementarne nepogode koje prozrokuju velike štete imovini, kulturnim i drugim dobrima, ali i sve više ugrožavaju živote ljudi sa teškim posledicama po njihovo zdravlje, pa čak i smrt. Česta je pojava snažnih olujnih vjetrova, poplava, požara, zemljotresa, aktiviranje vulkana, zarazne bolesti i sl. gdje se civilna zaštita pojavljuje ka segment u sistemu bezbjednosti i to sa veoma prepoznatljivom ulogom i značajnim doprinosom. Kroz civilnu zaštitu, kao sistem zaštite civilnog stanovništva, lokalna zajednica nastoji da bude u funkciji da građani i njihova imovina budu bezbjedni, kao i da njihova elementarna prava i potrebe ne budu ugrožena. Kao što je rečeno, uloga civilne zaštite se doživljava od strane građana prije svega kao istinska životna potreba, kako za njih same tako i za druge pravne subjekte i životnu i radnu sredinu. Civilna zaštita se pokazuje kao vrlo dinamična aktivnost, što je i normalno na različitost oblika i izvora prijetnji stanovništvu. Kako bi bila u funkciji pomoći, lokalna zajednica na svom području, pa tako i država na najvišem nivou nastoji civilnu zaštitu da razvija u skladu sa potrebama stanovništva, ali i da je oblikuje u skladu sa međunarodnim aktima i procedurama.

CIVILNA ZAŠTITA – ORGANIZACIJA I FUNKCIONISANJE U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Nakon raspada SFRJ, civilna zaštita u Bosni i Hercegovini prolazi i kroz ratni period od 1992-1995. godine, što itekako utiče na samu njenu organizaciju i funkcionisanje. U tom periodu civilna zaštita u BiH prepoznatljiva je na nivou Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH. Tako u poslijeratnom periodu civilna zaštita dolazi u fazu neke vrste kvalitetnijeg rada, organizovanja i funkcionisanja. Ono što je nepobitna činjenica, bez obzira na sve prednosti i mane kako sadašnjeg tako i bivšeg sistema civilne zaštite, jasno se primjećuje da je civilna zaštita izdvojena iz resora odbrane i da su u sam sistem civilne zaštite uključeni i drugi subjekti i organi, prije svih preduzeća i službe koje u opisu svog rada i djelovanja se bave zaštitom i spašavanjem. U Republici Srpskoj donošenjem Zakona o civilnoj zaštiti 1998. godine, civilna zaštita je izdvojena iz resora odbrane, a u Federaciji Bosne i Hercegovine 1999. godine, donošenjem Zakona o ministarstvima i drugim organima federalne uprave. Nakon izdvajanja iz resora odbrane, civilna zaštita u oba entiteta u BiH doživljava vrlo intezivan razvoj. I u Republici Srpskoj i Federaciji BiH doneseni su posebni zakoni. Tako 2002. godine u Republici Srpskoj donesen je Zakon o civilnoj zaštiti, dok je 2003. godine u Federaciji BiH donesen Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, ali je ovaj Zakon izmjenjen 2006. godine. Osnovani su operativni centri civilne zaštite, kao organizacijski dijelovi svih nivoa organiziranja civilne zaštite u Bosni i Hercegovini. Kada je u pitanju Brčko Distriktu BiH, sve do kraja 2002. godine bila je zabrana postojanja civilne zaštite na osnovu odluke supervizora međunarodne zajednice. Odlukom Vlade Brčko Distrikta BiH od 01.01.2003. godine. uspostavljena je civilna zaštita Brčko Distrikta BiH. Kako navodi Huseinbašić „u sjeni reforme sistema odbrane, a naročito višegodišnje aktivnosti na reformi policije, više od dvije godine odvijale su se aktivnosti na izradi Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini. Rezultat usaglašavanja producirao je 15. maja 2008. godine Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH, broj: 50/08). U sistemu zaštite i spašavanja Civilna zaštita ima centralno mjesto i ulogu. Ona je vladin sektor kojoj su organi upravljanja (Vijeće ministara i vlade nižih nivoa vlasti) „povjerali“ objedinjavanje i operativno-stručno rukovođenje aktivnostima svih podсистema i elemenata sistema zaštite i spašavanja“ (Huseinbašić, 2009, str. 61-62). S obzirom na navedenu nezakonsku regulativu koja definiše ulogu i zadatak civilne zaštite na državnom, entiteskom i nivou Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, zanimljivo je njeno funkcionisanje i djelovanje na nivou lokalne zajednice, odnosno lokalne samouprave. Prije samog predočavanja njenog rada i djelovanja na ovom nivou organizovanja, neophodno je odrediti lokalnu zajednicu i lokalnu samupravu. Prema gledištu Hawley „formalna definicija lokalne zajednice obilježava strukturu odnosa putem kojih stanovništvo vezano za određeno područje (*localized*) zadovoljava svoje svakodnevne potrebe“ (Hawley, 1950, str. 180). Zanimljivo je viđenje i Bandera po kojem on lokalnu zajednicu shvata kao „društveni sistem koji je ništa drugo do skup podсистema kao što su obitelj, škole, crkve i poduzeća na određenom teritoriju“ (Bander, 1958, str. 241). Za razliku od definisanja lokalne zajednice lokalna samouprava prema Pejanoviću je „jedna od institucija koja se u istorijskom razvitku društva uspostavila i afirmisala kao demokratska institucija građana u lokalnoj zajednici jeste lokalna samouprava. . Zapravo, kada se u jednoj lokalnoj zajednici, a to znači u jednom ili više povezanih naselja, obrazuje političko-pravna i sistemaska institucija, onda ta lokalna zajednica stiče status lokalne samouprave“ (Pejanović, 2013, str. 129).

ZAKLJUČAK

Na području Bosne i Hercegovine, odnosno u njenim entitetima, Brčko Distriktu Bosne i Hercegovin, kantonima, gradovima i opštinama organizovana je civilna zaštita, koja je utemeljena na osnovu Zakona i drugih pravnih akata. Bosna i Hercegovina, govoreći prije svega u kontekstu civilne zaštite, je subjekt zaštite i spašavanja u međunarodnim odnosima i u tom pogledu ima i određene međunarodne obaveze. Isto tako, OUN na globalnom nivou ima itekako važnu ulogu u sistemu zaštite i spašavanja, a to je veoma bitno, da određene upravljačke strukture koje rukovode zaštitom i spašavanjem u Bosni i Hercegovini imaju jednu vrstu spoznaje o veličini i širini takvog sistema, te i mogućnosti pomoći našem sistemu usled prirodnih nesreća i katastrofa. Lokalna zajednica prvenstveno se oslanja na svoje štabove civilne zaštite, ali u slučaju opravdane potrebe i na civilnu zaštitu na većem nivou, entiteskom, državnom i međunarodnom. Bez sumnje, civilna zaštita jeste u osnovi bitan segment sistema bezbjednosti u okviru unutrašnje bezbjednosti. Potvrda takvoj konstataciji se može vidjeti iz opisa njenih zadataka i uloge koja joj je odredena pozitivno pravnim propisima. Oduvijek je civilna zaštita bila prepoznata kao ključni faktor kada je ugroženo civilno stanovništvo, a posebno danas kada se sve češće pojavljuju različite prirodne nesreće i katastrofe. Vrijeme koje dolazi, takozvano savremeno doba i savremeno društvo, zasigurno je da će se sve više oslanjati na pomoć civilne zaštite kroz različite forme, prvenstveno zaviseci od oblika i vrste ugrožavanja ljudi, materijalnih, kulturnih i drugih dobara. Današnje društvo je sve više ugroženo ne vojnim oblicima ugrožavanja, a sve manje oružanim konfliktima i dejstvima. Ta važnost civilne zaštite u današnje vrijeme i vrijeme koje tek prestoji, prepoznato je na svim nivoima organizovanja ljudi, a posebno u lokalnoj zajednici, gdje ljudi imaju prisnije odnose i gdje uživaju najveći dio svojih prava i zadovoljavaju najveći dio svojih elementarnih životnih potreba.

LITERATURA

1. Bander, W. (1958). *Impact of Agricultural Adjustment on Community Structure*. Washington: Rural Sociology Urbana.
2. Dimitrijević, V. (1973). *Bezbednost i politička zajednica, pojam bezbednosti u međunarodnim odnosima*. (str. 7-38). Beograd: Savez udruženja pravnika Jugoslavije.
3. Grizold, A. (1999). *Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
4. Hawley, A. (1950). *Human ecology*. New York: Ronald Press.
5. Huseinbašić, Č. (2007). *Civilna zaštita u sistemu sigurnosti*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka.
6. Huseinbašić, Č. (2009). *Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja*. Sarajevo: Jordan studio d.o.o.
7. Jakovljević, V. (2006). *Sistem civilne odbrane*. Beograd: Fakultet civilne odbrane Univerziteta u Beogradu.
8. Javorović, B. (1992). *Suvremeni sustavi civilne odbrane*. Zagreb: Otvoreno sveučilište.
9. *Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini*. (2008). Sarajevo: Službeni glasnik BiH, broj:50/08.
10. Pejanović, M. (2013). *Ogledi o državnosti i političkom razvoju BiH*, Sarajevo: TKD Šahimpašić.
11. Sukljenik, K. (1976). *Civilna odbrana stranih zemalja*. Beograd: VIZ.
12. Tadić, B. (1991). *Bezbednost i odbrana nesvrstanih zemalja*. Beograd: Centar oružanih snaga za stratejska istraživanja i studije.
13. *Zakon o civilnoj zaštiti Republike Srpske*. (2002). Banja Luka: Službeni glasnik RS broj: 26/02.
14. *Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća*. (2003 i 2006). Sarajevo: Službeni glasnik FBiH, broj: 39/03 i 22/06.